

Vår ref.
23/10554 - 2

Deres ref.

Saksbehandler
Bjørn Gussgard

Dato
12.09.2023

Innspill til Stortingsmelding for villrein

Kommunestyret har i møte 07.09.2023 fattet følgende vedtak 37/23

Folldal kommune innspill til Stortingsmelding om villrein

Folldal kommune har med Rondane, Sølnekletten og Knutshø tre villreinområder innenfor sine grenser. En stor andel av kommunens arealer er leveområder for villrein, og for øvrig er mesteparten av kommunens resterende areal randsone. Også i randsone vil menneskelig aktivitet kunne påvirke reinen. Folldal er et eksempel på et lokalsamfunn som vil måtte leve i samspill med villreinen. Tiltak som skal bedre villreinens situasjon, vil ofte ha store konsekvenser for øvrig samfunnsutvikling. Folldal sitt forhold til villreinen vil alltid måtte være et kompromiss, mellom på den ene side at bosetningen ligger der den ligger, og på den annen side at menneskelig ferdsel og tiltak innover i fjellet må begrenses.

Allment mener Folldal kommune at det er mange, og sammensatte, faktorer som kan utgjøre uheldige påvirkninger for villrein. Vi advarer mot å trekke ut enkeltfaktorer uten å se sammenhengen.

A. Til bestandsforvaltning: Folldal kommune opplever ikke at det er store problemer knyttet til dagens bestandsforvaltning. Vi forutsetter at bestemmelser om uttak/jaktkvoter gjøres på et så faglig sikkert grunnlag som mulig, og vi forutsetter også at kontrollrutiner knyttet til jaktutøvelse og uttak fungerer etter hensikten.

B. Til dyrehelse: Helsetilstanden til villrein vil selvsagt påvirke både antall levende fødte kalver, kalvevekt og kondisjon for voksne dyr. Det er ukontroversielt at tette dyrebestander fører til mer smitte. Prionsykdommer som CWD og skrapesyke utvikler seg langsomt, og det er komplisert å finne smitteveiene. Andre sykdommer som innvollsorm (endoparasitter) er påvist både hos sau og hos villrein. Det er vesentlig at faktagrunnlaget styrkes på dette området.

Det samme gjelder predasjon og tap av dyr. Når det gjelder predasjon mener Folldal kommune at det må gjøres mer for å finne ut om faktisk påvirkning fra rovvilt.

C. Til arealforvaltning: Når det gjelder arealforvaltning er det viktig at planmyndigheten sitter i kommunene. Det må fortsatt være kommunene som vedtar sine arealplaner, og det må være de som innvilger, eller ikke innvilger, ferdsel i utmark, eventuelle hytter, veier mm. Dette betyr ikke at det fortsatt kan gis føringer på hvordan vi i fellesskap best tar vare på f.eks. villrein.

For å sikre en mer enhetlig forvaltning i randsoner bør kommunene som ligger i ett og samme villreinområde få incitament til forpliktende interkommunalt samarbeid.

D. Restaurering blir av Klima- og miljødepartementet omtalt i svært vage ordelag og vi mener at dette er uheldig. Når man sier at areal muligvis skal tilbakeføres til slik beiteområdet var i historisk tid kan man bli usikker på hvor langt tilbake man vil gå. Er det infrastruktur som har kommet til de siste 10 årene, de siste 20 årene eller de siste tre hunder årene som kan tilbakestilles? Igjen vil det være

av betydning at man respekterer kommunen som planmyndighet og at eventuelle tiltak ses i sammenheng.

For Folldal kommune er det en selvfølge at alle merkostnader knyttet til eventuelle tiltak eller grep må kompenseres fullt ut fra staten.

E. Når det gjelder ferdsel mener Folldal kommune at det er mulig å sette inn begrensninger for ferdsel i de områdene og til de tidene på året der villreinen er ekstra sårbar. Det gjelder selvsagt i kalvingstiden, men også knyttet til trekk. Også her vil det være av stor betydning at kommunene i samme villreinområdet forholder seg likeartet til eventuelle restriksjoner.

Vernet i seg selv er en utfordring, siden det generer økt attraktivitet og aktivitet i villreinområdene.

Med hilsen

Bjørn Gussgard
Jordbrukssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Saksframlegg

Vår ref.: 23/10554 - 1	Dato: 28.08.2023	Saksbehandler: Bjørn Gussgard
Behandling av saken:		
Saksnr. 37/23	Utvalg Kommunestyret	Møtedato 07.09.2023

Innspill til Stortingsmelding for villrein

Kortversjon av saken:

Regjeringen har beslutta å lage en stortingsmelding om villrein. Det er avvikla innspillsmøter våren 2023 og det er gitt mulighet for å sende skriftlige innspill. Det inviteres nå til nye innspillsmøter til stortingsmeldinga 18.09.23 for områdene nord for Sognefjorden og 19.09.23 for sørlige områder. I tillegg åpnes det for å levere skriftlige innspill i en ny innspillsrunde innen 01.10.23.

Kommunestyret gis med denne saken en mulighet for å gi innspill til stortingsmeldinga. Saken fremmes uten innstilling da den er av politisk karakter.

Saksopplysninger:

Det foregår to ulike prosesser angående villrein. Regjeringa har vedtatt å lage en stortingsmelding for villrein. Det er Klima- og Miljødepartementet som leder dette arbeidet. Denne saken handler om innspill til stortingsmeldinga.

I tillegg foregår en prosess der det er påbegynt en klassifisering av villreinområdene etter en ny kvalitetsnorm. Mye av faktagrunnlaget for Stortingsmeldinga vil nok komme fra kvalitetsnormen og klassifiseringene av villreinområdene som gjennomføres. I første omgang er de 10 nasjonale villreinområdene klassifisert. Øvrige 14 villreinområder (som er mindre og med færre dyr enn de nasjonale områdene) er planlagt klassifisert i 2024. Det er en ekspertgruppe ledet av Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) som gjennomfører klassifiseringa. Kvaliteten på villreinområdene presenteres i form av fargekoder etter trafikkllysmodellen til god (grønn), middels (gul) eller dårlig (rød) kvalitet. Kvalitetsnormen består av tre delnormer:

-Bestandsforhold.

-Lavbeite.

-Leveområder og menneskelig påvirkning.

Jfr. NINA Rapport 2126 – *Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein.*

Ingen av de 10 nasjonale villreinsområdene ble klassifisert til god kvalitet (grønn). 4 av villreinsområdene oppfylte minstemålet om middels kvalitet (gul). Hele 6 av 10 villreinområder ble

klassifisert til dårlig kvalitet (rød). Framover skal det hvert fjerde år vurderes om de 24 villreinområdene har god, middels eller dårlig kvalitet. Målet er å oppnå eller opprettholde minimum middels kvalitet så snart som mulig. På lengre sikt er det også et mål at de nasjonale villreinområdene skal ha god kvalitet (grønn status).

-Fem villreinområder oppnår ikke tilfredsstillende kvalitet på grunn av dårlig tilstand på leveområdene. Dette gjelder Snøhetta, Rondane, Nordfjella og Setesdal Ryfylke, hvor viktige trekkpassasjer har dårlig kvalitet. Også Hardangervidda vurderes å ha for dårlig kvalitet når det gjelder reinens arealutnyttelse.

-To villreinområder, Hardangervidda og Nordfjella, har ikke tilfredsstillende kvalitet for helse på grunn av påvist forekomst av skrantesjuka («chronic wasting disease» – CWD).

Hardangervidda, Nordfjella og Setesdal Ryfylke har dårlig kvalitet når det gjelder andelen voksen bukk i bestanden. Dette har sammenheng med tiltakene for å begrense og om mulig utrydde skrantesyke.

-Tre villreinområder har dårlig kvalitet når det gjelder kjønns- og alderskorrigerede slaktevekter hos kalv. Dette gjelder Snøhetta, Knutshø og Hardangervidda.

-Villreinområdet Snøhetta ble satt til dårlig kvalitet når det gjelder kalveproduksjon (antall kalver per 100 simle og ungdyr om sommeren).

På www.regjeringen.no redegjør Klima og Miljødepartementet for ulike faktorer som etter departementet sitt syn samlet sett har bidratt til den negative utviklinga:

Arealbruksendringer har den klart største negative påvirkninga. Utbygging av infrastruktur, omdisponering av arealer, nedbygging i randsonene samt annen menneskelig aktivitet kan føre til at faktiske leveområder begrenses ved at reinen stenges ute og avskjæres fra å bruke viktige deler av leveområdene. En stor utfordring er dårlig kvalitet på viktige trekkpassasjer. Veier og vannkraftutbygging i kombinasjon med ferdsel i utsatte områder, har negativ effekt på vandringsmuligheter og dermed arealutnyttelsen. Tidligere vannkraftutbygginger oppgis som en hovedårsak til dårlig kvalitet på villreinområdene. Det nevnes direkte tap av arealer ved neddemming, anleggsveier som benyttes som utfartsårer for mange brukergrupper og at vannmagasinene legger til rette for bruk av fritidsbåter.

Historisk har tidligere samferdselprosjekter med utbygging av offentlige veier og toglinjer gitt en fragmentering av villreinen leveområder. Tidligere tiders hyttebygging på 1950- og 60 tallet, da vurderinger av konsekvenser for villreinen ikke lå til grunn, har gitt en rekke hytter med lite gunstig plassering i forhold til villrein.

Antallet fritidsboliger har økt nasjonalt de siste 20 årene, med en vekst på 8,6% siste ti år. Det pekes på at norske kommuner har satt av mye arealer til nye fritidsboliger. I tillegg kommer ulike anlegg og infrastruktur knytta til reiselivet. Her nevnes hoteller, gondolbaner, turisthytter. Fritidsboliger og reiselivsaktivitet med tilhørende ferdsel har i flere områder ført til redusert bruk av en del av viktige funksjonsområder for villreinen.

Slatevekter hos kalv har i flere områder utvikla seg negativt. Særlig gjelder dette Hardangervidda, som har hatt lave kalvevekter i lang tid og også lave vekter på voksne simler. I Snøhetta og Knutshø er vektene middels, men områdene får dårlig kvalitet på grunn av en statistisk sikker negativ utviklingstrend de siste åra.

Arbeidet med stortingsmeldinga har allerede hatt en innspillrunde våren 2023. Avgitte innspill så langt kan leses på denne linken: [Regjeringen ber om forslag til politikk for å bedre tilstanden til](#)

villrein i Norge - regjeringen.no Videre ble det avvikla åpne digitale innspillmøter for villreinområdene nord og sør for Sognefjorden, henholdsvis 03.05.23 og 04.05.23.

Nå inviteres det til nye digitale innspillmøter 18.09.23 for områder nord for Sognefjorden og 19.09.23 for sørlige områder. I tillegg åpnes det for å levere inn skriftlige innspill til stortingsmeldinga i en ny innspillsrunde nr 3 innen 01.10.23.

Saksvurdering:

Denne saken fremmes uten innstilling til vedtak, da saken i stor grad er av politisk karakter. Administrasjonen vil likevel for egen regning gjøre noen vurderinger som et oppspill til den politiske diskusjonen.

Folldal kommune har med Rondane, Sølknletten og Knutshø tre villreinområder innenfor sine grenser. En stor andel av kommunens arealer er leveområder for villrein, og forøvrig er mesteparten av kommunens resterende areal randsone. Også i randsone vil menneskelig aktivitet kunne påvirke reinen. Folldal er et eksempel på et lokalsamfunn som vil måtte leve i samspill med villreinen. Tiltak som skal bedre villreinen situasjon vil ofte ha store konsekvenser for øvrig samfunnsutvikling. Folldal sitt forhold til villrein vil alltid måtte være et kompromiss, mellom på den ene side at bosettinga ligger der den ligger, og på den annen side at menneskelig ferdsel og tiltak innover i fjellet må begrenses.

Kvalitetsnormen som er utvikla av NINA er streng ved at det er dårligste delnorm som setter status og ikke gjennomsnittet. For at et villreinområde skal oppnå status god (grønn) må absolutt alle delnormer oppnå god (grønn) status. Villreinen er en arealkrevende art, som er dårlig tilpassa å leve i nærkontakt med mennesket og menneskelige installasjoner. Dessuten har man med nye sjukdommer (med særlig CWD), fått et sjukdomsbilde som vil påvirke klassifiseringa i lang tid framover. Videre forventes klimaendringene å gi villreinen store utfordringer framover. Det stilles spørsmål ved realismen i å oppnå god (grønn) status for særlig mange av områdene, etter den metoden for kvalitetsnorm som NINA har utvikla. Mest sannsynlig vil streben etter god (grønn) status bli en «evig prosess» der man aldri kommer helt i mål. I første omgang er målsettinga at alle områder skal ha middels (gul) status, som vurderes som er noe mere realistisk å oppnå. Når dårligste delnorm avgjør status og det er mange kriterier og delnormer som skal klaffe før absolutt alt havner i grønt samtidig, spås at påtrykket for å gjøre nye tiltak vil pågå i mange tiår framover. Trafikklysmodellen med rød, gul og grønn status er lettfattelig, og «rødt lys» kommuniserer krise. Samtidig bør en i alle saker ha et fokus på mere enn overskriftene. Både faktagrunnlaget som ligger til grunn for klassifiseringa og kriteriene i kvalitetsnormen bør som alt annet kikkas i kortene og vurderes i forhold til objektivitet og faglig standard.

Det er liten tvil om at villreinen allerede har og vil få ytterligere store utfordringer framover. Bildet er noe ulikt i de forskjellige villreinområdene, men man har noen tunge trender. Å forvalte 24 områder med sky villrein i et land som samtidig skal romme 5,5 millioner innbyggere med høy levestandard og stor interesse for aktiviteter og opphold i fjellnaturen, gir mange vanskelige dilemmaer. I tillegg har villreinen siste 10 års perioden fått nye sjukdommer å stri med, og global oppvarming vil kunne gi mange ulike problemer for en spesialisert art tilpassa fjellnaturen og kaldt klima.

Ferdsel og menneskelige installasjoner

Det er godt dokumentert at villreinen trenger store sammenhengende områder der den kan bevege seg mellom sommerbeiter, vinterbeiter og kalvings- og oppvekstområder. Villreinen skyr mennesket og barrierer mot trekk vil redusere hvor mye beiteområder som er tilgjengelige. Dersom reinen oftere havner på flukt svekkes beiting og næringsopptak og energi går tapt, som igjen vil svekke både kondisjon og overlevelse.

Villreinområdene i Sør Norge slik vi kjenner dem i dag har oppstått gjennom at utviklingen i Norge de siste 1000 år har gitt stor økning i folketall, etablering av bosetting i dalfører, og etterhvert bygging

av mye infrastruktur med veier, toglinjer, vassdragsutbygginger, kraftlinjer osv. Også etablering av tamreindrift har påverka hvor villreinen har sine områder i dag. Alt dette har ført til en oppsplitting av det som opprinnelig var mye større sammenhengende vandringsområder. Etterhvert som leveområdene har blitt oppsplitta har det oppstått nye vandringsmønstre innenfor hvert enkelt område.

Aktuelle problemstillinger i forhold til dagens situasjon er blant anna hyttebygging innenfor villreinområdene og i randsomene, DNT sine hytter med sti og løypenett, veier i villreinområdene, kraftutbygginger og drift av kraftanlegg samt dispensasjoner for motorferdsel i utmark. Ferdsel med snøscooter, kiting, terrengsykkel, elsykkel, hundespenn etc. er eksempel på framkomstmetoder som brukes mere nå enn tidligere, og som gjør at folk kan trenge dypere inn i områdene med mindre fysisk innsats.

Sjukdommer

Villreinens utfordringer med sjukdommer og parasitter er en faktor som har gitt negativ utvikling siste 5-10 år.

I villreinområdene fra Nordfjella og sørover, har forekomst av skrantesjuka (CWD) og tiltak som iverskettes som følge av dette, gitt en stor påvirkning. CWD på villrein i Norge ble påvist første gang i 2016 i Nordfjella. Stammen der ble som kjent tatt ut i sin helhet. Deretter ble det påvist flere tilfeller av CWD også på Hardangervidda. Det er innført avskyting av økt mengde storbukk både på Hardangervidda og Setesdal Ryfylke som et forsøk på å fjerne eller begrense utbredelsen av sjukdommen. En gang i framtida vil man konkludere på om de tiltak som ble iverksatt overfor skrantesjuka var de riktige. Allerede nå ser man at tiltaket med å sanere hele stammen i Nordfjella ikke var nok til å fjerne CWD på villrein i Norge. CWD ble rett etter påvist i et mindre omfang også på Hardangervidda. CWD er et prion (en type protein) og ikke en levende bakterie eller et virus. Det øker utfordringene og gjør det vanskelig å fjerne sjukdommen fra et område. Et protein er mere stabilt i jord enn virus eller bakterie, og kan forårsake smitte en gang i framtida. CWD sprer seg langsomt i en villreinstamme. Anslaget er at det i 2022 var en forekomst på 0,1% med smitte av CWD på Hardangervidda, og at det uten tiltak vil ta 10 år før man kommer opp i omfang på 1%. Man vet ikke hvordan sjukdommen har oppstått i Norge. Ulike teorier kan være alt fra at den kan ha oppstått spontant i dyrene, at smitten alltid har vært der, at den er smitta fra andre arter eller at smitten kommer fra Nord Amerika med for eksempel luktstoffer benytta av storviljegere. Det foregår nå et overvåkningsprogram der prøver tatt av jegere skal kartlegge utbredelsen av CWD på villrein, og der det også tas prøver fra elg og rådyr.

Fotråte er en annen sjukdom som første gang ble påvist på villrein i Rondane i 2008. Den er nå påvist i 8 av de 10 nasjonale villreinområdene. Sjukdommen er en bakterie som spres mere i fuktig vær og når tettheten av rein blir stor på et lite område. Både klimaendringene med mere fuktig vær og barrierer mot trekk er antatt å være risikofaktorer for økt forekomst av fotråte i framtida.

Varmere vær vil også kunne gi økt forekomst av blant anna hjernemark, hudbrems og svelgbrems, som vil svekke dyrene. Angrep av brems gir også større uro gjennom sommeren som kan forstyrre beiting. Forskning viser at varme somre kan gi mere angrep av hjernemark og brems på villreinkalver som igjen kan føre til avmagring og muligens død.

I NINA sitt forskningsprosjekt «Saltslikkestein som smittested for skrantesjuka» er funnet ut at salteplasser for sau har forekomst av en parasitt (en rundorm kalt Nematodirus Battus) i jordsmonnet). Forekomsten var større i Knutshø der det er høyere tetthet av sau enn i Forelhogna. Videre har prøver vist forekomst av egg fra rundormen i både sauemøkk og villrein ekskrementer i de samme områdene. Rundormen kan gi diare og svekka tilvekst hos lam. NINA spekulerer i at kryss smitte av parasitter mellom sau og villrein kan være en årsak til reduserte kalvevekter i Knutshø. Resultatene har fått stor oppmerksomhet. Det er foreløpig ingen forskningsbasert kunnskap om

omfanget av infiserte reinskalver eller hva infeksjon på reinskalver helt eksakt betyr for redusert tilvekst eller dødelighet.

Vær og klima

Reinen er en spesialist tilpassa fjell og et kaldt klima. Den vil være sårbar for både svingninger i vær og ikke minst varige klimaendringer i retning et varmere klima. Varmere vær i sommerhalvåret vil kunne svekke beiteintensiteten og gi mere plager med insekter, en del parasitter og sjukdommer. Mer nedbør om sommeren øker risiko for blant anna fotråte. Færre snøflekker om sommeren og høsten der reinen kan søke tilflukt på varme dager vil være negativt. Varmere vær vil også kunne påvirke beiteplantenes næringinnhold gjennom sesongen negativt, ved at en del av plantene i barmarksbeitet eldes fortere. På vinteren vil mildvær og isdannelse kunne gjøre det mere utfordrende for reinen å grave seg ned til lavbeitene. Det er behov for mere kunnskap om hvordan vær og klimaendringer kan ha virka inn på blant anna forekomst av en del parasitter og sjukdommer, og hvordan dette igjen kan ha påvirka kalvetall og kalvevekter.

I tillegg til de tre tunge trendene nevnt over er det en del andre forhold som etter administrasjonens vurdering også bør få økt oppmerksomhet i arbeidet med Stortingsmeldinga.

Predasjon av rovvilt på villrein

Siden 1990 tallet har det skjedd en politisk ønsket gjenoppbygging av rovdyrstammer med særlig jerv og kongeørn i de nordligste villreinområdene. Det forekommer også streifdyr av ulv og bjørn. Det er kjent at både jerv og kongeørn forårsaker store tap på tamrein. Tamreinskalver er særlig utsatt den første leveuka. Mens Knutshø, Snøhetta, Rondane og Sjølenkletten tidlig på 1990 tallet i stor grad var rovdyrfrie, er situasjonen i 2023 bestander av jerv, metta bestander av kongeørn, samt regelmessige streifdyr av ulv og bjørn. Det kan bli feil dersom man regner på antall overlevende kalver før og etter en betydelig endring i rovviltbestander, uten at det er lagt inn noen faktor for å kompensere for økt predasjon. Man kan heller ikke se bort fra at jerv som følger reinflokkene om vinteren og våren kan forårsake noe av samme stress på drektige simler som ferdsl av mennesker. Det er påfallende at NINA i sine mange analyser av årsaker til færre kalver i enkelte villreinområder behandler økte rovviltbestander som et «ikke tema» som ikke nevnes, og der det ikke settes inn ressurser i forhold til forskning.

Villreinens sameksistens med landbruk, seterbruk og beitedyr

Husdyr på utmarksbeite har benytta fjellområdene i årtusener, og husdyras beitepåvirkning på vegetasjonen er en del av økosystemene. Denne påvirkninga betyr som kjent mye for opprettholdelse av biologisk mangfold. Mange rødlista plantearter er avhengig av fortsatt beitepåvirkning på vegetasjonen. Bevaring av seterdalene og aktiv setring er videre et nasjonalt prioritert satsingsområde. Blir setringa og utmarksbeitinga svekka eller eventuelt helt borte, vil landskapet endre seg og man får gjengroing med vierkratt, einer og skog, og mindre beitevekster. Svekkes beitebruken øker gjengroing. Og der vegetasjonen beites av husdyr kommer nye næringsrike skudd opp, framfor at plantene eldes gjennom sommeren og blir næringsfattige. Fjellvegetasjonen i Norge eksisterer i et samspill med både husdyr og vilt som beiter, og det er ikke nødvendigvis slik at færre husdyr som beiter ville gitt bedre barmarksbeite for viltet.

Faktagrunnlaget for klassifiseringa av villreinområdene

Faktagrunnlaget i NINA rapport 2126 som klassifiserer villreinområdene er som det står i rapporten basert på tilgjengelig kunnskap. Grunnlaget er særlig tallene fra hjortevilregisteret (eks. slaktevekter, tellinger av dyr) samt forskninga med GPS merkinger av en del dyr. Samme ekspertgruppa har klassifisert alle de 10 villreinområdene, og rapporten vil da nødvendigvis måtte være en «skrivebordsrapport» på et overordna nivå. Rapporten har gode statistiske beregninger på tall som

er innhenta, men bedriver i liten grad kritiske vurderinger i forhold til feilkilder på det grunnlaget som benyttes.

Et eksempel kan være kalvevekter fra hjortevilregisteret. Det kan være lav andel av de felte kalvene som faktisk får innrapportert vekt, og i mange områder er det liten kvalitetssikring på metode for hvordan kalvene blir veid. Tidspunkt etter felling for veiing kan bety mye, at alle stykningsdeler er med på vekta vil påvirke, og i enkelte tilfeller kan det være tradisjon for å bruke øyemål og ikke benyttelse av vekt. Både det historiske grunnlaget og nye tall som innrapporteres til hjortevilregisteret på vekter, vil kunne ha vekslende kvalitet.

Et annet eksempel er faktaforståelsen på hvilken påvirkning beitebruken med husdyr har på villreinen. Man har ny forskningsbasert dokumentasjon på flere felles parasitter for sau og villrein samt at villreinen oppsøker sauens salteplasser. Dermed kan salteplassene fungere som en mulig smittekilde mellom sau og rein. I NINA rapport 2126 under påvirkningsanalyse for Knutshø punkt 5.3 er dette trukket lengre. Saueparasitter trekkes der fram som en viktig årsak til lave kalvevekter i Knutshø, og det beskrives at Knutshøområdet generelt har en «for stor beitebelastning med sau på barmarksbeitene til villreinen». Det er ikke forsøkt forklart eller drøfta hvorfor tamreinområder med mye sau eller andre sammenlignbare villreinområder med mye sau ikke får de samme problemene. At saueparasitter er årsak til lave kalvevekter er en hypotese som kan undersøkes nærmere men er ingen konklusjon. At Knutshø området generelt har en «for stor beitebelastning med sau på barmarksbeitene» er motstridende med de grundige beitekartleggingene som foreligger for området i sin helhet.

Man bør være bevisst på forskjellen på fagfelleurdert forskning, og en NINA rapport 2126 der man noen ganger gjengir forskningsbasert kunnskap men også har mange innslag av hypoteser eller antakelser. Førre var prinsippet kan rettfærdiggjøre å trekke fram hypoteser og antakelser. Men når man velger å spekulere, bør man være bevisst at faktagrunnlaget vil kunne endre seg framover. I blant vil man risikere å iverksette tiltak som ikke har effekt fordi faktaforståelsen var feil.

Norge har et særskilt ansvar for å bevare Europas siste gjenlevende villrein. Men samtidig er villreinområdene viktig for mange andre formål både for fjellbygdene og for hele Norge. Utmarksbeiting med husdyr har pågått i årtusener og er en del av økosystemet. Utmarksbeiting betyr mye for opprettholdelse av biologisk mangfold. Tilgang til fjellområdene er viktig for lokalbefolkningen i Follidal i forhold til både rekreasjon og bolyst, landbrukets ressursgrunnlag og høsting av alle utmarkas ressurser. I tillegg til reinsjakta kan nevnes elgjakt, småviltjakt, annen jakt, fiske, bærplocking. Man har aktivitetsbedrifter innenfor reiseliv som benytter fjellområdene. Det pågår nå tunge prosesser for å bedre villreinens levekår. Prosessene må ikke få et enøyd fokus, men bør ta høyde for at villreinområdene skal eksistere side om side med levende lokalsamfunn og fjellbygder.

Mye er forsøkt gjort for villreinen de senere tiåra. Det er gjennomført omfattende vern etter naturvernloven med hovedformål å bevare leveområdene. Stiftelsen villreinsenteret er etablert med to lokaliteter på Hjerkin og ved Rjukan. Man har oppretta et Statens Naturoppsyn der det før var fjellstyrer og private rettighetshavere som hadde oppsyn med områdene alene. Etter at CWD ble påvist ser man at veterinærmyndighetene har fått økt innflytelse, og at en del forvaltningsgrep man tidligere bare kjente fra husdyr gjennomføres, med blant anna sanering av hele bestander. Flere og flere aktører deltar i forvaltning av villreinen fra hver sin kant. Til tross for det som har blitt gjort, kan det se ut som om villreinens utfordringer bare øker. Det bør være til ettertanke at Knutshø og Rondane der det ble gjennomført omfattende vern etter naturvernloven rundt 2000 tallet, etter 20 år med verneområdeforvaltning har fått tilstand dårlig (rød), mens Sølnekletten som ikke har blitt omfatta av statlig vern står med en bedre tilstand middels (gul). Både vern etter naturvernloven og opprettelse av stadig flere nasjonale aktører er en forflytning av makt og myndighet fra kommunene

og rettighetshavere sin forvaltning, og over til nasjonale og statlige myndigheter. Lokalt i Folldal er historien bakover at både kommune og private rettighetshavere av egen vilje har vært restriktiv med å tillate utbygginger i villreinområdene. Det kan se ut som at forvaltning med stadig flere aktører og varierende grad av lokal forankring, ikke automatisk øker treffsikkerheten i forhold til målsetting.

Med en situasjon der 6 av 10 nasjonale villreinområder er gitt dårlig (rød) status kommer prosesser der det lanseres radikale tiltak. Villreinen er en art som er sårbar for menneskelig ferdsel og utbygginger. Den trenger store sammenhengende områder der den kan veksle mellom vinterbeiter, barmarksbeiter og kalvingsområder. Generelt vet man at endringer i en faktor vil gjøre reinen mere sårbar for negative utslag også på andre faktorer. For eksempel vil klimaendringer med varmere vær eller sjukdommer kunne gjøre at negative utslag som følge av vandringshindre øker. Det er derfor ikke nødvendigvis tilstrekkelig å beholde områdene uendra. For fjellkommuner som Folldal griper villreinforvaltninga inn i all arealforvaltning og annen aktivitet i utmarka. Samtidig er situasjonen til en del av villreinområdene trolig sammensatt. Man har mye sikker kunnskap, men også mye spekulasjoner og gjetninger. I Naturmangfoldsloven ligger et føre var prinsipp. Det betyr at tiltak vil kunne bli iverksatt før faktagrunnlaget er 100% sikkert, og før man kan si noe sikkert om positiv effekt. Folldal kommune har tre villreinområder innenfor sine grenser. Villreinen er viktig for Folldal sin identitet, lokale naturverdier og mange sin bolyst. Men nye tiltak for villrein vil også kunne gi begrensninger i forhold til bosetting, næringsaktivitet og lokal benyttelse av fjellet for rekreasjon og høsting av ressursene.

Vedtaketts konsekvenser for klima og miljø:

Saken handler om villrein der Norge har 90% av Europas siste gjenværende villrein, og der Norge har et stort ansvar. Tiltak som gjennomføres for forvaltning av villrein vil også kunne påvirke en del av øvrig biologisk mangfold i fjellnaturen.

Kommunedirektørens innstilling:

Saken er av politisk karakter og fremmes uten innstilling.

Kommunestyret 07.09.2023

Behandling

Omforent forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, foreslått av Kristin Langtjernet, Arbeiderpartiet

Kommunestyret legger til grunn saksframlegget som Folldal kommune sitt innspill til arbeidet med Stortingsmelding for villrein.

Videre ønsker vi å komme med følgende konkretiseringer:

- Det er avgjørende at eventuelle tiltak er forståelig og godt forankret lokalt. Alternativt risikerer vi at tiltakene ikke følges opp, og det taper villreinen på.
- På aktuelle fjellveier kan åpningstider på vår og høst reguleres for allmenn ferdsel.
- Stopp-soner på aktuelle trekkruiter kan innføres.
- Eventuelle tiltak må være ensartet for kommuner i villreinområdet.
- Tiltak kan ikke iverksettes før faktagrunnlaget er på plass, og da må det tas hensyn til rovdyrproblematikken. Pr i dag er det ingen faktorer som kompenserer for økt predasjon.
- God og samordnet informasjon ved innfartsårene og på digitale flater.
- Vernet i seg selv er en utfordring, siden det genererer økt attraktivitet og aktivitet i villreinområdene.

Representant Øyvind Øien (FL) ber om gruppemøte. Forslag om gruppemøte trekkes.

Ordfører foreslår at gruppelederne utarbeider et omforent forslag. Dette ble innvilget. Møtet ble satt igjen.

Ordfører trekker omforent forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Omforent forslag fra kommunestyret:

Folldal kommune innspill til Stortingsmelding om villrein

Folldal kommune har med Rondane, Sølnekletten og Knutshø tre villreinområder innenfor sine grenser. En stor andel av kommunens arealer er leveområder for villrein, og for øvrig er mesteparten av kommunens resterende areal randsone. Også i randsone vil menneskelig aktivitet kunne påvirke reinen. Folldal er et eksempel på et lokalsamfunn som vil måtte leve i samspill med villreinen. Tiltak som skal bedre villreinens situasjon, vil ofte ha store konsekvenser for øvrig samfunnsutvikling. Folldal sitt forhold til villreinen vil alltid måtte være et kompromiss, mellom på den ene side at bosetningen ligger der den ligger, og på den annen side at menneskelig ferdsel og tiltak innover i fjellet må begrenses.

Allment mener Folldal kommune at det er mange, og sammensatte, faktorer som kan utgjøre uheldige påvirkninger for villrein. Vi advarer mot å trekke ut enkeltfaktorer uten å se sammenheng.

A. Til bestandsforvaltning: Folldal kommune opplever ikke at det er store problemer knyttet til dagens bestandsforvaltning. Vi forutsetter at bestemmelser om uttak/jaktkvoter gjøres på et så faglig sikkert grunnlag som mulig, og vi forutsetter også at kontrollrutiner knyttet til jaktutøvelse og uttak fungerer etter hensikten.

B. Til dyrehelse: Helsetilstanden til villrein vil selvsagt påvirke både antall levende fødte kalver, kalvevekt og kondisjon for voksne dyr. Det er ukontroversielt at tette dyrebestander fører til mer smitte. Prionsykdommer som CWD og skrapesyke utvikler seg langsomt, og det er komplisert å finne smitteveiene. Andre sykdommer som innvollsorm (endoparasitter) er påvist både hos sau og hos villrein. Det er vesentlig at faktagrunnlaget styrkes på dette området.

Det samme gjelder predasjon og tap av dyr. Når det gjelder predasjon mener Folldal kommune at det må gjøres mer for å finne ut om faktisk påvirkning fra rovvilt.

C. Til arealforvaltning: Når det gjelder arealforvaltning er det viktig at planmyndigheten sitter i kommunene. Det må fortsatt være kommunene som vedtar sine arealplaner, og det må være de som innvilger, eller ikke innvilger, ferdsel i utmark, eventuelle hytter, veier mm. Dette betyr ikke at det fortsatt kan gis føringer på hvordan vi i fellesskap best tar vare på f.eks. villrein.

For å sikre en mer enhetlig forvaltning i randsoner bør kommunene som ligger i ett og samme villreinområde få incitamenter til forpliktende interkommunalt samarbeid.

D. Restaurering blir av Klima- og miljødepartementet omtalt i svært vage ordelag og vi mener at dette er uheldig. Når man sier at areal muligvis skal tilbakeføres til slik beiteområdet var i historisk tid kan man bli usikker på hvor langt tilbake man vil gå. Er det infrastruktur som har kommet til de siste 10 årene, de siste 20 årene eller de siste tre hunder årene som kan tilbakestilles? Igjen vil det være av betydning at man respekterer kommunen som planmyndighet og at eventuelle tiltak ses i sammenheng.

For Folldal kommune er det en selvfølge at alle merkostnader knyttet til eventuelle tiltak eller grep må kompenseres fullt ut fra staten.

E. Når det gjelder ferdsel mener Folldal kommune at det er mulig å sette inn begrensninger for ferdsel i de områdene og til de tidene på året der villreinen er ekstra sårbar. Det gjelder selvsagt i kalvingstiden, men også knyttet til trekk. Også her vil det være av stor betydning at kommunene i samme villreinområdet forholder seg likeartet til eventuelle restriksjoner.

Vernet i seg selv er en utfordring, siden det generer økt attraktivitet og aktivitet i villreinområdene.
Votering: Omforent forslag enstemmig vedtatt.

Vedtak

Folldal kommune innspill til Stortingsmelding om villrein

Folldal kommune har med Rondane, Sølknletten og Knutshø tre villreinområder innenfor sine grenser. En stor andel av kommunens arealer er leveområder for villrein, og for øvrig er mesteparten av kommunens resterende areal randsone. Også i randsone vil menneskelig aktivitet kunne påvirke reinen. Folldal er et eksempel på et lokalsamfunn som vil måtte leve i samspill med villreinen. Tiltak som skal bedre villreinens situasjon, vil ofte ha store konsekvenser for øvrig samfunnsutvikling. Folldal sitt forhold til villreinen vil alltid måtte være et kompromiss, mellom på den ene side at bosetningen ligger der den ligger, og på den annen side at menneskelig ferdsel og tiltak innover i fjellet må begrenses.

Allment mener Folldal kommune at det er mange, og sammensatte, faktorer som kan utgjøre uheldige påvirkninger for villrein. Vi advarer mot å trekke ut enkeltfaktorer uten å se sammenhengen.

A. Til bestandsforvaltning: Folldal kommune opplever ikke at det er store problemer knyttet til dagens bestandsforvaltning. Vi forutsetter at bestemmelser om uttak/jaktkvoter gjøres på et så faglig sikkert grunnlag som mulig, og vi forutsetter også at kontrollrutiner knyttet til jaktutøvelse og uttak fungerer etter hensikten.

B. Til dyrehelse: Helsetilstanden til villrein vil selvsagt påvirke både antall levende fødte kalver, kalvevekt og kondisjon for voksne dyr. Det er ukontroversielt at tette dyrebestander fører til mer smitte. Prionsykdommer som CWD og skrapesyke utvikler seg langsomt, og det er komplisert å finne smitteveiene. Andre sykdommer som innvollsorm (endoparasitter) er påvist både hos sau og hos villrein. Det er vesentlig at faktagrunnlaget styrkes på dette området. Det samme gjelder predasjon og tap av dyr. Når det gjelder predasjon mener Folldal kommune at det må gjøres mer for å finne ut om faktisk påvirkning fra rovvilt.

C. Til arealforvaltning: Når det gjelder arealforvaltning er det viktig at planmyndigheten sitter i kommunene. Det må fortsatt være kommunene som vedtar sine arealplaner, og det må være de som innvilger, eller ikke innvilger, ferdsel i utmark, eventuelle hytter, veier mm. Dette betyr ikke at det fortsatt kan gis føringer på hvordan vi i fellesskap best tar vare på f.eks. villrein. For å sikre en mer enhetlig forvaltning i randsoner bør kommunene som ligger i ett og samme villreinområde få incitamenter til forpliktende interkommunalt samarbeid.

D. Restaurering blir av Klima- og miljødepartementet omtalt i svært vage ordelag og vi mener at dette er uheldig. Når man sier at areal muligvis skal tilbakeføres til slik beiteområdet var i historisk tid kan man bli usikker på hvor langt tilbake man vil gå. Er det infrastruktur som har kommet til de siste 10 årene, de siste 20 årene eller de siste tre hunder årene som kan tilbakestilles? Igjen vil det være av betydning at man respekterer kommunen som planmyndighet og at eventuelle tiltak ses i sammenheng.

For Folldal kommune er det en selvfølge at alle merkostnader knyttet til eventuelle tiltak eller grep må kompenseres fullt ut fra staten.

E. Når det gjelder ferdsel mener Folldal kommune at det er mulig å sette inn begrensninger for ferdsel i de områdene og til de tidene på året der villreinen er ekstra sårbar. Det gjelder selvsagt i kalvingstiden, men også knyttet til trekk. Også her vil det være av stor betydning at kommunene i samme villreinområdet forholder seg likeartet til eventuelle restriksjoner.

Vernet i seg selv er en utfordring, siden det generer økt attraktivitet og aktivitet i villreinområdene.

